

El nou grau de conservació i restauració de béns culturals: un repte per a l'ESCRBCC

En aquest article s'exposen les vicissituds i passos seguits per a la implantació del nou grau de conservació i restauració de béns culturals a l'ESCRBCC, que es preveu que es comenci a impartir el mes de setembre de 2010 d'acord amb el nou Espai Europeu d'Educació Superior resultant de la Declaració de Bolonya.

The new degree in conservation and restoration of cultural heritage: a challenge for the ESCRBCC

This article describes the challenges and the followed steps for the establishment of the new degree in conservation and restoration of cultural heritage at the ESCRBCC. It is expected to begin in September 2010 as an agreement with the new European Higher Education Area resulting from the Bologna Declaration.

Miquel Mirambell Abancó. Director de l'ESCRBCC.
Director of the ESCRBCC.
mmirambe@xtec.cat

INTRODUCCIÓ

A partir de setembre de 2010 es preveu que l'ESCRBCC comenci a impartir el primer curs del nou grau de conservació i restauració de béns culturals, de manera que la primera promoció de graduats en conservació i restauració de béns culturals deixi l'escola el juny de 2014, atès que el nou grau està estructurat en quatre cursos acadèmics.

La implantació del nou grau obeeix als canvis provocats en l'Espai Europeu d'Educació Superior arran de l'anomenat "Procés de Bolonya" que s'inicià l'any 1999. Els objectius bàsics d'aquest procés són la consecució d'un sistema integrat i comparable a tot Europa, així com l'aplicació d'una nova metodologia d'ensenyar i aprendre.

Per tal d'assolir un sistema integrat i comparable entre els diversos països europeus, s'han dissenyat unes noves titulacions equivalents a tot Europa, estructurades en grau i postgrau, amb la voluntat d'impulsar la mobilitat d'estudiants i professionals de l'ensenyament, així com de superar obstacles per a l'exercici de la professió.

Quant a la nova metodologia d'ensenyar i aprendre, els nous estudis se centren més en el treball de l'estudiant que no en les classes magistrals tradicionals impartides pel professor, i s'intenta oferir una formació més flexible que faciliti les eines adequades per a l'aprenentatge al llarg de la vida, més enllà del període estudiantil.

Façana dels edificis de l'ESCRBCC (Fotografia: Rosa Llull)

Tot plegat es concreta en una nova manera d'impartir i mesurar les assignatures, que es farà amb els anomenats crèdits ECTS (*European Credit Transfer System*), de manera que cada crèdit ECTS equival a 25-30 hores, en les quals es comptabilitzen les hores lectives, el temps d'estudi de l'alumne, la realització de treballs i pràctiques, les hores de tutoria i la preparació d'exàmens i proves d'avaluació.

El nou grau de conservació i restauració de béns culturals estarà estructurat en 240 crèdits ECTS, de manera que cada curs constarà de 60 crèdits ECTS. Un cop finalitzat el grau, l'estudiant podrà cursar un màster (de 60 a 120 crèdits ECTS) i un doctorat (per a assolir-lo caldrà haver superat 300 ECTS i aprovar la tesi doctoral).

LA IMPLANTACIÓ DEL NOU GRAU A L'ESCRBCC

L'ESCRBCC fou creada pel Decret 252/1991, de 25 de novembre (DOGC, núm. 159 -13.12.1991), establint-se l'inici d'activitats a partir de la resolució de 13 de gener de 1992 (DOGC, núm. 1.548 - 29.1.1992). D'aleshores ençà i fins a l'actualitat ha impartit uns estudis de tres cursos acadèmics equivalents a tots els efectes a una diplomatura universitària i que dóna accés al títol de Conservador i Restaurador de Béns Culturals. Aquests estudis estan regulats per la Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE) [BOE, 4.10.1990].

La LOGSE definí, entre els estudis de règim especial, els corresponents a conservació i restauració de béns culturals com a estudis superiors, i encomanà a les adminis-

tracions educatives competents l'establiment del currículum. Un cop fixats els estudis mínims i la prova d'accés a aquests estudis pel Reial Decret 1387/1991, de 18 de setembre (BOE, 30.9.1991), es publicaren el currículum i la regulació d'aquests estudis en el Decret 224/1993, de 27 de juliol (DOGC, núm. 1804 - 4.10.1993).

És previst que aquests estudis —coincidint amb la implantació del nou grau— es deixin d'impartir en un període de dos anys comptadors a partir del mes de setembre de 2010, de manera que durant el curs acadèmic 2010-2011 ja no s'impartiria el primer curs i durant el curs 2011-2012 ja no s'impartiria el segon curs. La darrera promoció d'estudiants de l'actual títol equivalent a una diplomatura universitària abandonaria l'ESCRBCC en finalitzar l'any acadèmic 2012.

Pel que fa al nou grau, malgrat que el procés d'implantació encara no ha conclòs en el moment d'escriure aquest article, ja s'han fet importants passos.

En primer terme, es va publicar la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE, núm. 106, 4.5.2006) en el capítol VI de la qual es regularen els ensenyaments artístics. Dins d'aquest capítol cal destacar l'article 56 dedicat als ensenyaments de conservació i restauració de béns culturals i l'article 58 sobre l'organització dels ensenyaments artístics superiors. L'article 56 indica que els alumnes que superin els ensenyaments de conservació i restauració de béns culturals obtindran el títol superior de conservació i restauració de béns culturals, que serà equivalent a tots els efectes al títol de grau. D'altra banda, en l'article 58 s'indica que els estudis superiors de conservació i restauració de béns culturals s'impartiran a les escoles superiors de conservació i restauració de béns culturals.

A continuació i seguint el fil cronològic dels fets, es va publicar la Llei d'Educació de Catalunya (DOGC, núm. 5422 - 16.07.2009) en l'article 65 de la qual es regularen els ensenyaments artístics, entre els quals s'incloueren els de conservació i restauració de béns culturals. Tot seguit, en l'article 66 de la mateixa llei es creà l'Institut Superior de les Arts (ISA) amb caràcter d'organisme autònom, dotat de personalitat jurídica pròpia, plena capacitat d'obrar, patrimoni propi i els mitjans econòmics personals i materials escaients. L'ISA s'adscrigué al Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i se li atribuï l'exercici de les funcions específicament relacionades amb els ensenyaments artístics superiors, concretament l'adaptació de l'oferta dels ensenyaments artístics superiors a la tradició cultural i artística de Catalunya, així com la seva ordenació d'acord amb els principis i criteris de desplegament de l'Espai Europeu d'Educació Superior.

Les funcions de l'ISA establertes a l'article 66 de la Llei d'Educació de Catalunya són:

1. Proposar al conseller o consellera del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya la regulació curricular dels ensenyaments superiors d'arts.
2. Establir i mantenir la coordinació amb l'administració universitària i amb les universitats de Catalunya per a formular i aplicar l'oferta educativa que correspongui.
3. Impulsar en els centres superiors les activitats de recerca i creació en l'àmbit propi de les arts i amb relació al millor aprenentatge dels ensenyaments artístics.
4. Proposar al conseller o consellera del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya una regulació específica per a accedir als llocs de treball docents que tenen l'encàrrec d'impartir ensenyaments superiors d'arts.
5. Proposar la regulació necessària per a garantir la mobilitat entre centres dels alumnes que cursen ensenyaments superiors d'arts.
6. Impulsar l'autonomia de gestió dels centres adscrits a l'ISA.
7. Vetllar perquè es disposi d'una organització, projecte educatiu, oferta curricular coordinada i unes relacions externes que identifiquin als centres vinculats a l'ISA.
8. Qualsevol altra funció atribuïda en el desplegament reglamentari de l'ordenament dels ensenyaments artístics superiors o que estableixin els estatuts aprovats pel Govern.

Cal dir que actualment s'estan redactant els estatuts de l'ISA i que l'ESCRBCC, en qualitat de centre públic superior de titularitat de la Generalitat de Catalunya, queda adscrita a l'ISA en virtut de la disposició addicional vintena de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'Educació.

La primera presentació en societat de l'ISA fou el març de 2009 al recinte firal de Barcelona en el marc del Saló de l'Ensenyament d'enguany, quan s'aplegaren en un estand únic les escoles superiors de l'Institut del Teatre, l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC), l'ESCRBCC i les Escoles Superiors d'Art i Disseny del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

D'altra banda, el 27 d'octubre de 2009 es publicà el Reial Decret 1614/2009, de 26 d'octubre, pel qual s'establí l'ordenació dels ensenyaments artístics superiors regu-

2

Vistes dels edificis de l'ESCRBCC (Fotografia: Rosa Llull).

lats per la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE, núm. 259, 27.10.2009). Aquest reial decret establí a l'article 7 que els centres d'ensenyaments artístics superiors (entre ells, l'ESCRBCC) poden oferir ensenyaments de grau i màster, a més de fer convenis amb les universitats per a l'organització d'estudis de doctorat propis dels ensenyaments artístics.

L'article 8 establí sis títols de graduat o graduada en ensenyaments artístics, entre els quals hi figura el de graduat o graduada en conservació i restauració de béns culturals, de 240 crèdits ECTS.

També cal destacar la disposició addicional setena d'aquest reial decret, en què s'articula l'oferta d'ensenyaments. Aquesta disposició addicional que afecta al títol de graduat i graduada en conservació i restauració de béns

¹ L'Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA) és una fundació estatal que té com a objectiu contribuir a la millora de la qualitat del sistema d'educació superior mitjançant l'avaluació, certificació i acreditació d'ensenyaments, professorat i institucions. L'ANECA porta a terme la seva activitat (avaluació, certificació i acreditació) a partir de diversos programes.

² El Consejo Superior de Enseñanzas Artísticas² aprovà el projecte de reial decret pel qual s'estableix l'estructura i el contingut bàsic dels ensenyaments del futur títol de grau de conservació i restauració de béns culturals (és a dir, els continguts que obligatòriament s'han d'impartir a totes les escoles superiors de conservació i restauració de béns culturals de l'estat espanyol).

Aquest reial decret es preveu publicar al Butlletí Oficial de l'Estat cap el mes d'agost. Aquest reial decret es preveu publicar al Butlletí Oficial de l'Estat cap el mes de maig de 2010, quan aquest exemplar de la revista *Unicum* vegi la llum. En ell es plantegen dos anys comuns i dos anys d'especialitat. Les especialitats que es contemplen són conservació i restauració de béns arqueològics, conservació i restauració de document gràfic, conservació i restauració d'escultura, conservació i restauració de mobiliari, conservació i restauració de pintura, conservació i restauració de tèxtil. Entre les novetats més rellevants destaca la inclusió de pràctiques tutelades i d'un treball de fi de grau com a formació bàsica, amb una durada de 6 a 18 crèdits ECTS.

culturals, fou esmenada per una disposició general del Ministeri d'Educació publicada al BOE el 6 de novembre de 2009, quedant definitivament així: "Correspon a les administracions educatives, d'acord amb els criteris que determinin en els seus protocols d'avaluació l'ANECA¹ i els òrgans d'avaluació de les comunitats autònomes, l'establiment de les mesures necessàries per a articular l'adequada diferenciació de l'oferta dels ensenyaments artístics a què es refereix el present reial decret amb la dels ensenyaments universitaris que poguessin pertànyer a àmbits disciplinaris coincidents amb aquestes, de manera que no s'estableixin altres títols oficials que siguin coincidents substancialment amb els títols de Grau referits a l'article 8 d'aquest reial decret".

Finalment, al gener de 2010 el Consejo Superior de Enseñanzas Artísticas² aprovà el projecte de reial decret pel qual s'estableix l'estructura i el contingut bàsic dels ensenyaments del futur títol de grau de conservació i restauració de béns culturals (és a dir, els continguts que obligatòriament s'han d'impartir a totes les escoles superiors de conservació i restauració de béns culturals de l'estat espanyol).

Aquest reial decret es preveu publicar al Butlletí Oficial de l'Estat cap el mes d'agost. Aquest reial decret es preveu publicar al Butlletí Oficial de l'Estat cap el mes de maig de 2010, quan aquest exemplar de la revista *Unicum* vegi la llum. En ell es plantegen dos anys comuns i dos anys d'especialitat. Les especialitats que es contemplen són conservació i restauració de béns arqueològics, conservació i restauració de document gràfic, conservació i restauració d'escultura, conservació i restauració de mobiliari, conservació i restauració de pintura, conservació i restauració de tèxtil. Entre les novetats més rellevants destaca la inclusió de pràctiques tutelades i d'un treball de fi de grau com a formació bàsica, amb una durada de 6 a 18 crèdits ECTS.

Paral·lelament, des de l'ESCRBCC, i seguint les directrius de la Subdirecció General d'Ensenyaments Artístics del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, s'està redactant un document de verificació de la nova

titulació, com a pas previ a la implantació del nou grau de conservació i restauració de béns culturals a l'ESCRBCC. Aquest document és l'eina indispensable i la garantia d'una formació de qualitat.

CLOENDA

Des de l'ESCRBCC, sabedors de la gran oportunitat que ens brinda la implantació del nou grau, afrontem el repte d'impartir els nous estudis de grau de conservació i restauració de béns culturals adaptats al nou Espai Europeu d'Educació Superior amb la il·lusió d'incorporar les dues especialitats que encara no s'imparteixen a l'ESCRBCC (conservació i restauració de mobiliari i conservació i restauració de tèxtil). Per això s'han començat a fer diverses gestions amb la Subdirecció General de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Centre de Conservació i Restauració de Béns Mobles de Catalunya, el Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa i l'Associació per a l'estudi del moble. Totes aquestes gestions s'han fet en coordinació amb la Subdirecció General d'Ensenyaments Artístics del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, a qui agràim el seu interès i ajut.

D'aquesta manera esperem contribuir, encara més, a la salvaguarda del patrimoni cultural català, un dels principals elements definidors de Catalunya.